

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Skriftemaal og Altergang

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Skriftemaal og Altergang", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1858_1234-txt-shoot-idm105/facsimile.pdf (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Kirkelig Samler.

Tidskrift til kristelig Oplysning.

Samlet og udgivet

af

Chr. M. Frøghalle,

theol. Cand.

4de Bind.

Grundtvig-Biblioteket
i
Vartov

Kjøbenhavn.

E. C. Joerrens Forlag.

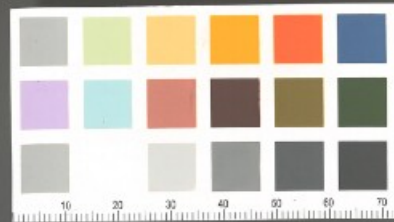
22des Bogstæveri.

1858.

Indhold.

	Side.
Det kristelige Høstfest, af N. F. S. Grundtvig	1.
Jonas-Legnet, af P. W. Christensen, Præst i Tønning	22.
Forsøbslovsret og Forsøbstelse, af Samme	39.
Moses' Kaldelse, af C. H. Thurah	63.
Brevet til Ephejerne, af Udgiveren	74.
Hvad mener Herren med sit Ord om de unyttige Tjenere? af P. W. Christensen	104.
Indledning og Afledning, af Samme	108.
En Drøm, af Udgiveren	111.
Tro og Haab og Kjærlighed, af N. F. S. Grundtvig	113.
Om Johannes den Døber i Hængslet, af P. W. Christensen	127.
Brevet til Ephejerne. Fortsat, af Udgiveren	146.
1. Kor. 11, 23-29, af Samme	179.
2. Kor. 3, 9, sammenholdt med Nr. 7, 31-37, af Samme	186.
Den guddemæltige Treenighed, af N. F. S. Grundtvig	199.
Arbejderne i Vingegaarden og de syv Kurve, af P. W. Christensen	207.
Herrens Stordørelse, af Udgiveren	220.
Længsel efter Frelsen, af Samme	221.
Apostel-Saga, af P. W. Christensen	222.
Gregor den Store. VII. (Fortsat)	248.
Skriftemaal og Altargang, af N. F. S. Grundtvig	273.
Om de syv Saligheder og de syv Menigheder, af P. W. Christensen	288.
Gregor den Store. VIII. (Fortsat)	312.
Den bedste Ven, af Udgiveren	371.

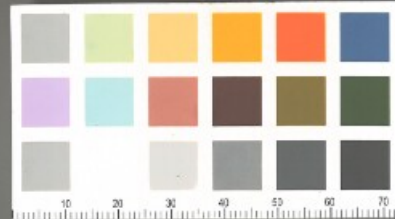
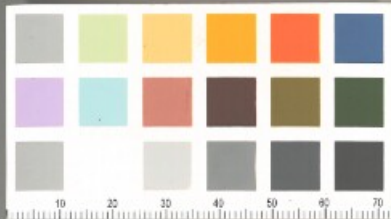
Skriftemaal og Altergang.

(N. F. S. Grundtvig.)

Vi veed det alle, at vi under Navn af „Skriftemaal“ har den Skik i vor Folke-Kirke, at alle de, der vil gaae til Alters, i Forveien ikke blot ved en lille Tilstale hvad man falder „forberedes“ til en værdig Altergang, men tilsiges ogsaa hoitidelig deres Synders Forladelse, i Haderens og Sønnens og den Helligaands Navn, og da dette Skriftemaal skal forrettes med Alle iJæng, som fremstiller sig dertil, enten de er troende Christne eller ikke, ja enten de lever gudtrygtig eller aabenbar ugudelig, saa følger det af sig selv, at vort Skriftemaal med ubetinget Syndsforladelse er uforsvarligt, og maa findes meget stødende ikke blot for alle sande Christne, men for alle dem, der med mindste Alvor og Hæbdighed betragter den Christne Tro og Gudsdyrkelse, saa det er intet Under, at næsten alle vore Præster for kort siden, da enhver gjorde hvad han vilde, stræbde at undgaae det Stødende enten ved slet ingen Syndsforladelse at tilsiige, eller ved at indstrænke og betinge den med et „saafremt“ eller „saafandt“ der hos Bedfommende fandtes Omvendelse og Tro, eller Dyd og Nøjskæffenhed, alt efter Præsternes egne Tanker om „Synd og Nøjskæffenhed“, der da var saa forskjellige som Nat og Dag. Dette Hudsraad, jeer man imidlertid let, gjorde Sagen hverken reen eller klar, men gjorde den kun mindre stødende for den vantro Verden og langt mere stødende for troende Christne,

der fødte deres Trang til mindstrænket Synds-Forladelse, og tænkte, at den efter Herrens Bud skulde tilsiges Gæsterne ved hans Bord, og derfor hører vi nu endel Præster hvoftest raabe paa, at enten maa det aandelige Skriftemaal reent aflaffes, eller det maa paa en Maade frigives, saa baade hvem der vil, de kan gaae til Alters uden Skriftemaal, og Præsten kan indstrænke Tilsigelsen af Syndsforladelse til dem, der vil gaae til Syndsbekjendelse og begjære Afløsning. Herved beraaber man sig deels paa sin egen omme Samvittighed, og deels paa Verdens Forargelse og den Skade, det kan gjøre og har gjort for Død og Sædelighed, at Mange tænker, de kan leve som de vil, naar de kun engang imellem gaaer til Skrifte og jaer deres Synder forladt af Præsten, og herimod er fra den statskirkelige eller folkekirkelige Side ikke stort at indvende, thi Statskirken, det er jo en blot menneskelig og borgerlig Indretning til Folkets Oplysning og Opbyggelse, som aldrig kan lykkes eller trives uden ved Frihed paa begge Sider, saa hverken Sognefolkene tvinges til at have mere med Sognepræsterne at gjøre i deres Saligheds-Sag end de selv vil, ei heller Præsterne tvinges til enten at siige eller gjøre noget i gudelig Menning, som strider mod deres Samvittighed eller Overbeviisning.

Naar vi derimod betragter Sagen fra sin reen aandelige og kristelige Side, da forslaaer det ingentunde, hvad Præsterne med den omme Skriftemaal-Samvittighed beraaber sig paa, at Skriftemaallet ikke hos os Lutheraner saaledes som hos Papisterne ansees for et Sakrament, og at, efter

Kirkehistorien at domme, kan vi heller ikke paastaae, at Skriftemaalet fra Mildts-Tid har været uop-
løselig knyttet til Atergangen, saa de To kan uden
Skjæteri eller anden Fare godt stilles ad. Det for-
sloer ingenlunde, thi deels er jo Luther ligesaa lidt
som Paven nogen gyldig Hjemmel for hvad der skal
agtes for Sakrament, deels bliver jo Tilfælsjen af
Syndsforladelse ved Skriftemaalet, som vi
har faaet fra Papisterne, slet ikke forsvareligere
eller kristeligere, fordi vore Præster indskrænker
den til dem, der gaaer til Synds-Bekjendelse, og
endelig saa ligner det jo slet ikke Christi og hans
Menigheds Tjenere, at de nok vil meddele Daaben
og Nadveren til alle islæg, og derved i Christi
og hans Menigheds Navn forfikkre Vedkommende
om Synds-Forladelse, men gjør sig kun Skrupler
over at spilde deres egne Ord paa de Uværdige.

Spørger vi nu først, om Paven eller Luther
tænkte kristeligt om Skriftemaalet, altsaa enten Skrifte-
maalet med Afløsningen er et kristeligt Sakrament
eller ikke, da maa jeg her gjentage, at man aldrig
paa kristelig Grund kan tvivle om hvad der skal
kalde et Sakrament, fordi hverken dette latinske
Ord eller noget tilsvarende findes enten ved Herrens
Indstiftelse eller i den Hellige Skrift, men at Spørgs-
maalet maa være, om Skriftemaalet er en gud-
dommelig Indstiftelse med en egen Naadegave,
hvad Paven paastaar, men hvad Luther med
Rette benægter, da Skriftemaalet hverken har et
eget Herrens Ord at bevare og udtrykke, og heller
ikke af den Helligaand er tillet i klar Sammen-
hæng med Daaben og Nadveren, men er kun en Kirke-

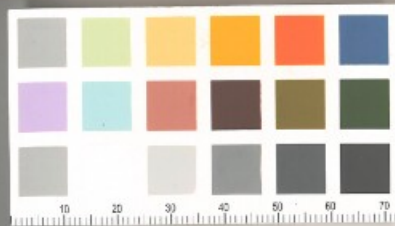
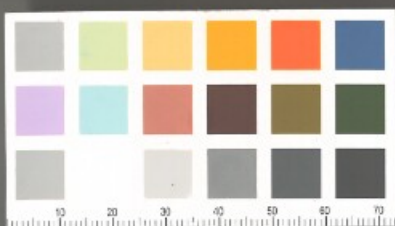

istit med dunkel Oprindelse og tvivlsom Christelighed; men derimod havde Luther og hans Efterfølgere Uret i at beholde Afløsningen og forkaste den egenlige Synds-Bekjendelse og Underkastelse af Kirketugten, som var det egenlige Skriftemaal. At nemlig Lutheranerne satte en jaakaldt, Skrifte bøn med en blot almindelig Syndigheds-Bekjendelse uden Kirketugt istedenfor den papistiske Opregneelse af og Bods-øvelse for de Enkeltes ditterlige Synder, det gjorde Afløsningen eller Afslad den endnu mere baade farlig og uforbavlig, medens Lutheranerne ligesaa vel som Papisterne syntes at flytte hele Synds-Forladelsen fra Daaben, hvor Herren selv giver den, til Nadveren og Skriftestolen, og at flytte Afløsningen fra Kristus til Præsterne. Papisterne undskyldte sig i denne Henseende med, at Synds-Forladelsen i Daaben kun skulde gjælde Arve-Synden, medens Afløsningen i Skriftestolen kun skulde gjælde hver Enkelts gjærlige Synder, men Lutheranerne, som med Rette forstod denne selv-gjorte, grundløse og trostesløse Deling, synes ikke engang at have søgt, de selv trængte til nogen Undskyldning, sagtes forbi deres Skrifstolige pleiede at hense på Synds-Forladelsen ligesaa meget til Troen, som til Daaben, tit endog alene til Troen, og det ikke engang til den almindelige, fuldstændige kristne Tro, som vi ved Daaben bekjender den, men til en meget tvetydig Tro paa Christi Død for vore Synder, der tit kun var en selv-gjort, hætterst Overtro.

Med alt saadant kan vi imidlertid intet have at gjøre, og kan ikke engang med vore lutheriske Fædre

ved Herrens Bord udhøve Synds-Forladelsen, som om det igunden var der og ikke i Daaben den skændtes os, saa vi maas holde fast paa, baade at Synds-Forladelsen skændes i Daaben, og at den skændes fuldstændig, men ingenlunde ubetinget, da den, tilligemed hele Daabs-Raaden, klarlig betinges af den Tro paa Fæderen og Sonnen og den Helligaand; som vi alle ved Daaben bekjender os til og høfter Retfærdiggjørelsen af. Ligejom det nemlig kun er aandelose Følk, der kan indbilde sig, at Arve-Synden, som er den nedarvede Syndighed, virkelig kan forlades uden at alle denne Syndigheds nedvøndige Følger og Biføinger forlades med det samme, saaledes er det ogsaa kun aandelose Følk, der kan indbilde sig, at Vorherres Tilgivelse af Syndsforladelsen, ligejom Vorherres, kan trænge til at gjentages ved hver Aftegang, for at beholde Kraft og Gyldighed, eller at et syndigt Menneſte enten kan modtage den Helligaand, eller kan gjenfødes og formys i Guds Billede, uden Forudsætning af en fuld Syndernes Forladelse.

Det synes derfor ved første kristelige Overkast, som om det almindelige Skriftemaal med Afløsning maatte være en blot papistisk Ustik, der havde indsnæget sig ved Nadveren, ligejom den almindelige Djævel-Besværgelse (Exorcismen) ved Daaben, hvad jo let kunde see og sagtes maatte see, naar man, ved at lokke og true Følk til Daaben, skulde det jaakaldte Herrens Hurs med Vantro og Ugudelighed, thi da er det et følgerigt Skridt, i Selv-Mødsigelse at betragte og behandle dem alle paa een Gang som lutter Christne og lutter

Uchristne, lutter Guds og lutter Djævelens Børn. Under saadanne Omstændigheder maae nemlig Daabens og Nadværens Virkninger Dag for Dag blive sjældnere og usjældnere, og Troen paa dem aftage, og Trangen opstaae til at faae flere Raademidler, som, da man fattes det nye Klædebon, kan tænkes at lappes paa det Gamle, og da man nu, fra den første Gang en Alfalden vendte angersfuld tilbage og forlangde paany at optages i Menigheden, maatte faae Skriftemaal med Synds-Bekjendelse og Afløsning, før den Bodfærdige stødtes til Herrens Børd, saa laae det nær i Statskirken, som i Kirkestaten, at anvende det paa hele Flokken, hvis Liv og Levnet sødvanlig viste, at enten havde de aldrig faaet Daabs-Raadet eller var faldne fra den, var enten aldrig gjenfødte eller tidlig afdøde.

Saaledes synes ved første kristelige Diekast Skriftemaals-Sagen at hænge sammen, ingenlunde med Nadværen efter Herrens Indsigtelse, men kun med den jatsirkelige forvirrede Sammenblanding af den Christne Tro med alskens Overtro og Bantro, og Sammenblanding af Kristus og den Helligaand med den selvgjorte Stattholder og hans Raade og Betsignelse, og at vi derfor maatte ønske det Hele afskaffet inarest muligt som en farlig Misbrug og papistisk Surdet. I denne Tankegang har jeg dog aldrig kunnet finde Hvile, men har heller valgt at lade Skriftemaalet staae ved sit Børd, som en menneskelig Indvretning af tvivlsom Oprindelse og i et tvetydigt Forhold baade til Daaben og Nadværen. Iaar da det stod klart for mig, at hvem min Sam-

vittighed tillod mig at tage til Alters, kunde den umulig forbyde mig at tiljige Syndsforladelse, eftersom jeg jo Ingen kan tage til Alters uden at forfikke dem i Herrens Navn, at hans Blod er udgydt for dem til Synds-Forladelse, og isædenfor at onske „Skriftebønnen“ tilbage, kom jeg til den Overbeviisning, at den var det utaalte sigte ved hele Skriftemaalet, da den virkelig stode paa at flytte Syndsforladelsen fra Kristus til Præsten og fra Daaben til Skriftestolen. Idet jeg bestandig i mine Skriftetaler henførte Syndsforladelsen til Herren og Daaben, der tilligemed en virkelig Gjenfødselse forudvattes hos alle Herrens Gjæster, da fandt jeg ingen Betænkelse ved i Forberedelsen til Nadveren at forfikke de Troende om den Syndsforladdelses Fuldstændighed, som Herren selv i Nadveren forfikker dem, han har købt til dem med sit Blod, og Haren for at synde paa Naade, fandt jeg, blev ved Afsløningen hverken større eller mindre end den altid er, hvor Christi Evangelium troelig forkyndes som en Guds Kraft til Salighed, der ved Syndsforladelsen ikke falder de Aetfærdige, men Syndere til Omvendelse.

Hertil kom, at Herrens Fodtvætning ved Nadverens Indvielse tidlig valde den Formodning hos mig, at Høndt jeg ikke kunde oprede Sammenhængen, maatte der dog være en særegen Sammenhæng mellem Syndsforladelse og Nadver, da Pavenes Efterbelle af Fodtvætten ved at vadske Stodderbeens Skjærtorsdag kun var latterlig, og der dog aabenbar efter Evangeliet var noget deri, som Herren vilde at hans Disciple stulde efterligne,

og Herrens Ord til Peder: hvem der er badet, behøver kun at toe Fodderne, syndes mig tydelig nok at henvise til Synds-Forladelsen i Daaben som den egentlige Nærselse, der dog, langt fra at udelukke, desuagtet krævede en Fuldendelse ved Nædveren. Her laae den papistiske Skismisje mellem den fælles Arvesynd og den Enkeltes gjærlige Synder mig nær, da „Fodderne“, som skal vættes, nødvendig paa Billed-Sproget maa betyde „Vandringen“, som skal reengjøres, men Anden og Lyset fiklod mig dog aldrig en saadan Deling af Synds-Forladelsen, men først i den jensejste Tid gik det op for mig, at her vel ikke kan være Tale om en Deling, men nok om en Dobbeltbed, der, langt fra at være Christne noget Nyt eller Fremmed, er lagt os alle paa Hjerte i Herrens Bøn, naar vi beder vor himmelske Fader forlade os vor Skyld, som vi forlader vore Skyldnere.

Der er altsaa virkelig en dobbelt Synds-Forladelse, den guddommelige nemlig, som stæntes i Daaben, og den menneskelige, som hører til Nædveren, og stænt den guddommelige Syndsforladelse i Daaben kun er betinget af Troen og Bekjendelsen under eet, og er aldeles juld-stændig, saa gives den dog kun under den Forudjætning, at den indbyrdes menneskelige Syndsforladelse kommer til hos Menigheden, folgelig igrunder med det Forbehold, at den falder bort, naar Vedkommende undtager sig, som Herren baade har viist os i Brevet om de titusinde Pund, og har udtryffeligt vidnet for sine Disciple, at derjom de

ikke indbyrdes tilgive hverandre deres Skyld, da vil den himmelske Fader ikke heller tilgive dem deres.

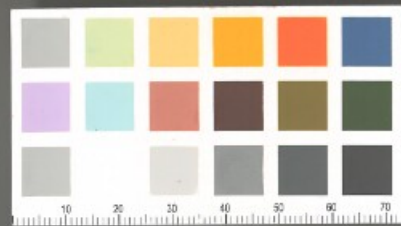
Nu tør jeg ikke falde det urimeligt, men maa tværtimod finde det høist rimeligt, at der alt i den apostoliske Menighed fandt en udtrykkelig indbyrdes Synds-Ferladelse Sted ved Nadveren, og at den Ældste, som forvrettede Nadveren, meddeelte den, vel ikke ved Haands-Paalægelse, men dog ved Haandtag, med „Samfundets Høirehaand“ paa hele Menighedens Begne, og da vilde det være denne apostoliske Skik, der i Tidens Lob blev sammenblandet med de Faldnes Skriftemaal og Afsløening, og den kristelige Opgave blev da ikke at faae Skriftemaalet affkaffet eller fjelt fra Nadveren, men at faae det ført tilbage til en Skikkelse, der svarede til dets kristelige Betydning, som aandelig „Fodtvæt“ og hjerteligt „Brøderhys“ til Udtryk af den Kjærlighed, som skjuler Synders Mangfoldighed.

Skjøndt det imidlertid saaledes er blevet min Overbevisning, at Anden i Christi Menighed ikke vil have Skriftemaalet ved Nadveren affkaffet, men renset og klart, saa ønsker jeg naturligvis ligesuldt, at det i Folke-Kirken blev aldeles frigivet, som en Sag mellem Præsten og hans Alter-Gjæster, hvori hverken den verdslige Dyrighed eller nogen anden har mindste aandelig eller kristelig Ret til at blande sig, men da det, som sagt, kristelig betragtet, er baade latterligt og opværende, naar Tjeneren vil være bedre end Herren, og være ommere om sin egen end om sin Herres Værd, saa nyter det jo slet ikke, at Skriftemaalet frigives, naar ikke Altergangen frigives med det samme, og her saarer vi da igjen

ved Sogne-Baadet, der ligejaavel maa lojes for Præsterens, som det er lost for Kirkegængernes Vedkommende, naar kristelig oplyst Mand skal kunne holde ud at være Sognepræster i Folke-Kirken, og naar den kristelige Gudsdyrkelse i And og Sandhed skal kunne lykkes og trives i Folke-Kirken.

Naar vi nu har kristelig Tro paa den hellige Nadver, paa Christi Begems og Blods Fællesskab, som de Bantroer og Ugudelige ikke blot er fremmede for, men saarer fjendlig og smjæsende imod; naar vi har den Tro, som jo maa forudsættes hos alle kristelige Præster, og vi saa betragter den i Folke-Kirken saadvantige Altergang iflæng, da er det intet Under, at flere og flere Læge eller Menigmand finder det saa selvmodsigende eller opværende, at de, naar man ikke vil holde særskilt Altergang for dem, gaaer ud af Folkekirken og holder Altergang paa egen Haand; men vel er det et Under, at ikke alle Præster, som vil gjælde for troende, derved føler sig tvungne til den Erklæring, at nu maa det bære eller bryde, nu maa Folke-Kirkens Dyrighed og Bærger indrømme dens Præster al den Frihed i de saakaldte Sacramenters Forvaltning, som sætter dem ifraand til, derved at følge deres Overbevisning om Herrens Indstiftelse, eller ogsaa maae vi kristelige Præster aabenlyst træde ud af Folkekirken og bede alle sande Christne følge med os.

Det nytter slet ikke, om man derimod vil indvende, at de fleste Lægmand, som hos os enten er traadt ud eller staaer isærd med at træde ud af Folkekirken, fordi den saakaldte „officielle Christendom“ og især Altergangen iflæng forærger dem, de er enten hele eller

halve Baptister, som ingen Sacramenter bryder sig om, uden dem, de selv gjør, eller de er Pietister, som stoler paa deres egen Retfærdighed og er bange for at omgaaes Syndere; thi om dette end var langt meer en vitterlig Kjendsgjæring og langt mindre en afsjællig Formodning, end det er, saa blev det dog lige sandt, at alle virkelige Medlemmer af Herrens Menighed krumper dem ved den nærværende Tingenes Orden, der, baade kristelig og menneskelig talt, er en rædsom Norden, og at hvad der holder dem i Høllskirken er kun den Høllelse, at jaalange vi kristelige Præster kan holde det ud, maae de ogsaa kunne, og de lægger os derved Ansvarer som en stor Steen paa Hjertet, saa at dersom jeg ikke ved Barton havde været saa ganske eiendommeligt stillet, at den uundværligste Frihed ligejom fulgte af sig selv, da maatte jeg for længe siden brude over Tvært.

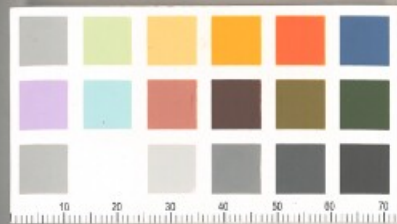
To mere vi nemlig betænker, hvad Herrens Indstiftelser, og navnlig Herrens Bord, skulde være baade for hans Menighed og for Verden, des klarere maa det staae for os, at hverken er de, ikke heller kan de under nærværende Omstændigheder blive hvad de skulde være, og at navnlig Herrens Nadver, uddeelt islang uden al Bordstift, saa vi byder dem til Herrens Bord, som vi aldrig vilde taale ved vert eget Bord, behandles saa uværdig, at vi derpaa maa anvende Apostelen's Ord: dette er slet ikke at holde Herrens Nadver, deraf Sygdeligheden hos eder og deraf Sønnen! Alt herpaa nu umulig kan raades kristelig Bod ved en Kirketugt, som udgik fra en Majoritet enten i et Claujenst Kirke-

raad eller paa et Brammerst Vandemøde, det maa jo for alle kristelig oplyste Præster være indlysende, blandt andet, fordi det maatte blive Fleerheden af Folkekirken's Medlemmer, der af kristelige Grunde maatte udelukke fra Raaderen, og man vil dog vel ikke vente eller forlange, at Fleerheden skal indføre en Kirketugt, hvorved den udelukker sig selv. Kun naar Folkekirken vil gaae til den Sandheds Beskjendelse, at den er ikke Christi, men Kongens og det Danske Folks Kirke, som kun ved at taale aandelig Frihed kan beholde Christi Frimenighed hos sig, og naar Folkekirken desaarjaag tillader sine Præster at ferrette og forvalte Sacramenterne, hver efter sin bedste Overbeviisning om Herrens Mening med dem og den apostoliske Beskrivelse af dem; kun da kan de kristelige Præster i deres Frimenighed indføre saamegen Bordski, som de og deres Kirkegangere er enige om at kræve og at taale, og først da kan det vise sig, at Herrens Bad og Herrens Vord, naar de virkelig svarer til hans Indstiftelse, endnu kan stjanke den Troende det samme Liv og den samme Livsfylde, som var og er i ham, og som han har lovet at dele med sin Menighed. Da nu alle Troende veed, at denne Aabenbarelse af Herrens Gjæringer maa stee, saasandt som han er Kristus, Faderens Genbaarne, maa stee ikke blot til Væres Redning for ham, men ogsaa til Guds-Menneskets Opelsning til Fuldrogenhed i hans Menighed, jaa er det klart, at naar den dertil nødvendige Frihed ikke kan findes i Folkekirken, da maa alle Herrens troe Tjenere og Medarbejdere søge den udenfor, og ei holde sig tilbage, enten for de

Opoffrelers Skyld, som de med Guds Hjælp kan overkomme, eller for de mange Farers og Hindringers Skyld, som man unægtelig ved Udtrædelsen gaaer imøde, men som vi veed, Gud kan, og naar Udtrædelsen stee for Hans Raades og Sandheds Skyld, vil give baade Kraft og Viisdom til at undgaae eller overvinde.

Snart i tyve Aar har jeg nu stræbt at forhindre eller forhale den kristelige Udtrædelse af Folkekirken, og jeg turde det, selv da Søren Kierkegaard sigtede mig desaarjaag som den værste af dem alle i Novetulen, jeg turde det, fordi jeg havde havt Leilighed til at vise, at jeg „talde fordi jeg troede“ og styede intet Offer for Menighedens og min kristelige Frihed, men skal jeg leve med i Guds Kraft nogle Aar endnu, da lader det til, at jeg skal opleve den Dag, da jeg maa opgave Haabet om i Folkekirken at finde den Frihed, som Christi Sandhed og hans Menigheds levende Bægt i Raaden og Sandheden kræver, maa opgave Haabet, især fordi Endel af dem, der skulde været med at kræve Friheden, forblundede modkætter sig den almindelige Præstefrihed i Folkekirken, uden hvilken de kristelige Præsters evangeliske Frihed i Folkekirken er umulig, medens det falske Sten af Kristelighed, som Bedkommende tænker, Folkekirken maa beholde, for at kristelige Præster kan tjene i den, altid har været og altid vil være en Bederstygghed for Herren og en Pest for Livet i ham. Og skal det stee, maa jeg opgave Haabet om den Frihed, som alt ved Sognebaandets Løsning er halv opnaaet, og som vor Troes Tjender, saasnart de seer, vi er de Stærkeste, selv maae foretrakke,

da nødes jeg til at vise, at jeg, for Christi og hans Menigheds Skuld, heller ikke styrer Udtrædelsens Farer, som neppe Rogen i vore Dage har klarere leet og aabnere Aldret end jeg; thi følger der ikke Dyrkning og et nyt Venneleeb paa Menighedens Dyrkelse ved Herrens Næst, da falder den opvakte Menighed snart i Sovn paany, og det Sidste bliver værre end det Første, og uden Frihed til at være som Gud skaber os og til at voxe, som Gud giver Beskyndelse, kan Menigheden umulig i Folkekirken voxe en guddommelig Væxt.

Endnu har jeg imidlertid ikke opgivet Haabet om Præste-Friheden i Folkekirken, som haade er forberedt ved Sognebaandets Løsning, og maa jo for den verdslige Dyrighed i Danmark findes borgerlig uskyldig og uskadelig, da den jo ikke er noget nyt, men har fundet Sted hos os i et halvt Aarhundrede, og det i en jelsotagen, ulovlig Skikkelse, uden at Dyrigheden i mindste Naade sandt den betænkelig, førend jeg gjorde Ansøgning, fordi Præste-Friheden uden Sognebaands-Løsning var utaalelig ikke blot for troende Christne, men for alle Troende, der umulig kunde skifte Tro, hvergang de skiftede Sognepræst, og kunde dog ikke heller paa een Gang haade slatte Troen og være ligegyldige ved Troen.

Nu derimod, da Sognebaandet er løst, og Præste-Friheden derved blevet taalelig for Christne selv med den smukke Samvittighed, nu kunde den verdslige Dyrighed dog aabenbar ikke lade sig forblinde af Hierarkierne eller lade sig hyle af deres latterlige Jeremiader, men lufte Dinene op for den soleklare Oplysning, at naar man har givet virkelig Religion

Frihed og dog vil beholde en **Folkekirke**, da maa man enten gjøre Stillingen deri ligesaa aandelig fri, som den er udenfor, eller ogsaa maa man være belavet paa kun at beholde Hierarker og aldeles ligegyldige eller slaviske Sjæle i Folkekirken, medens alle opløste, kraftige og friske Ordførere træde ud og adspilte Folket, ligesaa vel i borgerlig, som i kirkelig Henseende, mens den hierarkiske og slaviske Folkekirke daglig mere forstenet og daglig mere forbitret over de ærgerlige, men aandelig overlegne Secter og Kjetterier, plager Dyrigheden for et Kors-tog imod dem. Jeg, som blev den sidste Martyr for den Danske Stats-Kirke, men som desuagtet er blevet Forkæmper for den fri Folkekirke, burde jo dog i den Danske Regerings Dine være en paalideligere kirkelig Raadgiver end alle de Bisper, som i Hørens Stund ikke har volet eller lidt det mindste, men vil kun nu hofte Vre og Fordeel af Seieren, og finder, at han, der blev graa som hyperorthodog Lutheraner, nu ikke nær er luthersk nok, fordi han vil have Hierarkiet eller Præste-Herskabet med kristelig Skin, men med borgerlig Virkning, ikke blot topbugget, som det blev ved Luther, men med Red oprøftet.

I Stykket om „den guddommelige Treenighed“ i forrige Heft, Side 204 mittoels, maa læses: men bruger det kun jordi...

